Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

6. veljače 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Borba protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama – Direktiva 2011/7/EU – Poslovne transakcije između poduzetnika – Članak 3. stavak 5. – Obveza država članica da osiguraju da razdoblje plaćanja utvrđeno u ugovoru sklopljenom između poduzetnika ne bude dulje od 60 kalendarskih dana – Mogućnost ugovornih stranaka da utvrde dulja razdoblja plaćanja – Uvjet koji se odnosi na izričito ugovaranje takvog razdoblja – Uvjet koji se odnosi na nepostojanje posebne nepravednosti prema vjerovniku – Kumulativne pretpostavke – Ugovori čije je odredbe isključivo formulirala jedna od ugovornih strana – Ugovorna odredba kojom dužnik jednostrano utvrđuje razdoblje plaćanja od 120 dana – Nezakonitost”

U predmetu C-677/22,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Općinski sud Katowice – Istok u Katowicama, Poljska), odlukom od 26. rujna 2022., koju je Sud zaprimio 2. studenoga 2022., u postupku

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A.

protiv

P. S. A.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: K. Jürimäe, predsjednica drugog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, K. Lenaerts, predsjednik Suda, u svojstvu suca trećeg vijeća, N. Jääskinen, M. Gavalec i N. Piçarra (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: A. Rantos,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za P. S. A., J. Janczewski i A. Paniczek,

* Jezik postupka: poljski

– za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,

– za njemačku vladu, J. Möller, J. Heitz i M. Hellmann, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, G. Gattinara i M. Owsiany-Hornung, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 30. svibnja 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (SL 2011., L 48, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 200.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društava Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A. (u daljnjem tekstu: društvo A.) i P. S. A. u vezi sa zakonitošću ugovorne odredbe kojom je potonji jednostrano utvrdio razdoblje plaćanja od 120 kalendarskih dana za račune povezane s ugovorima sklopljenima s društvom A.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2011/7

3 Uvodne izjave 12., 13. i 28. Direktive 2011/7 glase:

„(12) Zakašnjelo plaćanje predstavlja povredu ugovora koja je zbog niskih kamatnih stopa zaračunatih na zakašnjela plaćanja, odnosno njihovog izostanka, i/ili zbog sporih postupaka naknade štete postala financijski privlačna dužnicima u većini država članica. Odlučan pomak prema kulturi ažurnog plaćanja, u kojoj bi se i isključivanje prava na zaračunavanje kamata uvijek smatralo posebno nepravednim ugovornim uvjetom ili postupanjem, nužan je kako bi se obrnuo ovaj trend i suzbilo zakašnjenje plaćanja. Takav pomak također treba uključivati uvođenje posebnih odredbi o razdobljima plaćanja[.] […]

(13) U skladu s tim, potrebno je urediti ograničenje ugovornih razdoblja plaćanja poduzeća prema drugom poduzeću, u pravilu na 60 kalendarskih dana. Međutim, mogu se javiti okolnosti u kojima poduzetnici zahtijevaju dulja razdoblja plaćanja, primjerice kada poduzetnici žele odobriti trgovinski kredit svojim klijentima. Stoga bi trebalo ostaviti mogućnost da stranke izričito dogovore razdoblja plaćanja dulja od 60 kalendarskih dana, međutim uz uvjet da takvo produljenje nije vrlo nepravedno prema vjerovniku.

[…]

(28) Ova Direktiva trebala bi zabraniti zlouporabu slobode ugovaranja na štetu vjerovnika. Posljedično, ako ugovorni uvjet ili postupanje vezani uz datum ili razdoblje plaćanja […] nisu opravdani na temelju uvjeta koji su odobreni dužniku, odnosno, ako uglavnom služe da bi dužnik pribavio dodatnu likvidnost na trošak vjerovnika, onda se može smatrati da taj uvjet ili postupanje predstavlja takvu zlouporabu. […] Ova Direktiva ne bi trebala utjecati na nacionalne odredbe koje se tiču načina sklapanja ugovora […]”

4 Člankom 1. te direktive, naslovljenim „Predmet i područje primjene”, stavkom 1. određuje se:

„Cilj je ove Direktive suzbijanje zakašnjelih plaćanja u poslovnim transakcijama, da bi se osiguralo uredno funkcioniranje unutarnjeg tržišta i time potaknula konkurentnost poduzeća, posebno malih i srednjih.”

5 U skladu s člankom 2. navedene direktive, naslovljenim „Definicije”:

„U smislu ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

1. ‚poslovne transakcije’ znači transakcije između poduzeća ili između poduzeća i javnih tijela koje vode do isporuke robe, odnosno pružanja usluga, uz naknadu;

2. ‚javno tijelo’ znači svaki javni naručitelj, definiran u točki (a) članka 2. stavka 1. Direktive 2004/17/EZ [Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o usklađivanju postupaka nabave subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga (SL 2004., L 134, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 1., str. 43.)] i u članku 1. stavku 9. Direktive 2004/18/EZ [Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o usklađivanju postupaka za sklapanje ugovora o javnim radovima, ugovora o javnoj nabavi robe te ugovora o javnim uslugama (SL 2004., L 134, str. 114.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 1., str. 156.)], bez obzira na predmet ili vrijednost ugovora;

3. ‚poduzeće’ znači svaku organizaciju, osim javnog tijela, koja poduzima neovisnu gospodarsku ili profesionalnu aktivnost, pa i ako tu aktivnost provodi jedna osoba;

4. ‚zakašnjelo plaćanje’ znači plaćanje koje nije izvršeno unutar ugovornog ili zakonskog razdoblja plaćanja, pri čemu su zadovoljeni uvjeti utvrđeni u članku 3. stavku 1. […];

5. ‚kamata na zakašnjelo plaćanje’ znači zakonska kamata na zakašnjelo plaćanje, odnosno kamata po stopi dogovorenoj među poduzećima, pridržavajući se članka 7.;

6. ‚zakonska kamata na zakašnjelo plaćanje’ znači jednostavna kamata na zakašnjelo plaćanje po stopi koja je jednaka zbroju referentne stope i barem osam postotnih bodova;

[…]”

6 Člankom 3. Direktive 2011/7, naslovljenim „Transakcije između poduzeća”, u stavcima 1., 3. i 5. predviđa se:

„1. Države članice osiguravaju da u poslovnim transakcijama između poduzeća vjerovnik ima pravo na kamatu na zakašnjelo plaćanje bez potrebe izdavanja požurnice, ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:

(a) vjerovnik je ispunio svoje ugovorne i pravne obveze; i

(b) vjerovnik nije primio dospjeli iznos na vrijeme, osim ako dužnik nije odgovoran za kašnjenje.

[…]

3. Ako su uvjeti navedeni u stavku 1. zadovoljeni, države članice osiguravaju sljedeće:

(a) da vjerovnik ima pravo na kamatu na zakašnjelo plaćanje od dana nakon datuma plaćanja, odnosno, završetka razdoblja plaćanja utvrđenog u ugovoru;

[…]

5. Države članice osiguravaju da razdoblje plaćanja utvrđeno u ugovoru ne bude dulje od 60 kalendarskih dana, osim ako je što drugo izričito ugovoreno, te uz uvjet da to nije posebno nepravedno prema vjerovniku u smislu članka 7.”

7 U članku 7. Direktive 2011/7, naslovljenom „Nepravedni ugovorni uvjeti ili postupanja”, u stavku 1. navodi se:

„Države članice osiguravaju da ugovorni uvjet ili postupanje, vezani uz datum ili razdoblje plaćanja […] budu ili neizvršivi ili upotrijebljeni kao podloga za zahtjev za naknadu štete ako su posebno nepravedni prema vjerovniku.

Pri određivanju je li ugovorni uvjet ili postupanje posebno nepravedno prema vjerovniku u smislu prvog podstavka razmatraju se sve okolnosti slučaja, uključujući:

[…]

(c) pitanje ima li dužnik neki opravdan razlog odstupati od […] razdoblja plaćanja navedenog u članku 3. stavku 5. […]

[…]”

Direktiva 2014/25/EU

8 U skladu s člankom 3. stavcima 1. i 4. Direktive 2014/25/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o nabavi subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga i stavljanju izvan snage Direktive 2004/17/EZ (SL 2014., L 94, str. 243. i ispravak SL 2023./90064, L):

„1. Za potrebe ove Direktive ‚javni naručitelji' znači tijela državne, regionalne ili lokalne vlasti, javnopravna tijela ili udruženja koja je osnovalo jedno ili nekoliko takvih tijela vlasti ili jedno ili više takvih javnopravnih tijela.

[…]

4. ‚javnopravna tijela' znači tijela koja posjeduju sve od sljedećih značajki:

(a) uspostavljena su posebno u svrhu zadovoljavanja potreba u općem interesu, a nisu industrijske ili trgovačke naravi;

(b) imaju pravnu osobnost; i

(c) većim dijelom financiraju ih tijela državne, regionalne ili lokalne vlasti ili druga javnopravna tijela; ili su podložna upravljačkom nadzoru od strane tih tijela; ili imaju upravni, upraviteljski ili nadzorni odbor, a više od polovice članova tih odbora imenovala je država, regionalna ili lokalna tijela ili druga javnopravna tijela."

Poljsko pravo

9 U skladu s člankom 7. Ustawe o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Zakon o sprečavanju prekomjernih kašnjenja u poslovnim transakcijama) od 8. ožujka 2013. (Dz. U. iz 2013., pozicija 403.), u verziji koja je bila na snazi prije 1. siječnja 2020. (u daljnjem tekstu: Zakon od 8. ožujka 2013.):

„1. U poslovnim transakcijama, uz iznimku transakcija u okviru kojih je dužnik javno tijelo, vjerovnik ima pravo, bez slanja opomene, na zakonske kamate na zakašnjelo plaćanje u poslovnim transakcijama, osim ako stranke nisu ugovorile veće kamate, za razdoblje od datuma dospijeća plaćanja do datuma plaćanja, ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:

1) vjerovnik je izvršio svoju činidbu;

2) vjerovnik nije primio plaćanje u roku utvrđenom u ugovoru.

2. Razdoblje plaćanja utvrđeno u ugovoru ne smije biti dulje od 60 dana od datuma izdavanja dužniku računa ili potvrde o isporuci robe ili pružanju usluge, osim ako ugovorne strane nisu izričito ugovorile što drugo te uz uvjet da to nije posebno nepravedno prema vjerovniku.

3. Ako je razdoblje plaćanja utvrđeno u ugovoru dulje od 60 dana od datuma izdavanja dužniku računa ili potvrde o isporuci robe ili pružanju usluge i ako uvjet iz stavka 2. nije ispunjen, vjerovnik koji je izvršio svoju činidbu ima pravo na kamate navedene u stavku 1. nakon isteka razdoblja od 60 dana."

Glavni postupak i prethodno pitanje

10 P., društvo osnovano u skladu s poljskim pravom koje se bavi vađenjem i prodajom ugljena, sklopilo je s A.-om, društvom osnovanim u skladu s poljskim pravom koje se bavi proizvodnjom rudarske opreme, nekoliko ugovora o nabavi dijelova za strojeve za vađenje ugljena (u daljnjem tekstu: predmetni ugovori).

11 Neki od tih ugovora sklopljeni su nakon aukcije organizirane na internetskoj stranici kojom upravlja društvo P. i na kojoj su bili objavljeni uvjeti nabave. Drugi su ugovori sklopljeni nakon javne nabave (neovisno o tome je li javno provedena). U dvama je slučajevima ugovorne uvjete između stranaka, uključujući razdoblje plaćanja od 120 dana, koje počinje teći od datuma kada društvo P. izda račun, jednostrano utvrdilo potonje društvo.

12 Izvršavajući predmetne ugovore, društvo P. je platilo 354 računa u razdoblju od 120 do 122 dana od datuma njihova primitka. Nakon toga, društvo A. mu je uputilo rekapitulacijski računovodstveni obračun iznosa koje je smatralo dospjelima na ime zateznih kamata i fiksne naknade troškova naplate.

13 Društvo A. podnijelo je 31. prosinca 2021. Sądu Rejonowom Katowice – Wschód w Katowicach (Općinski sud Katowice – Istok u Katowicama), sudu koji je uputio zahtjev, tužbu kojom je tražilo da društvo P. plati iznos od 13 702,99 poljskih zlota (PLN) (oko 3100 eura), uvećan za zakonske kamate na zakašnjelo plaćanje za razdoblje od datuma podnošenja tužbe do datuma plaćanja, te paušalni iznos od 4473,04 poljskih zlota (oko 975 eura) na ime naknade troškova naplate. Za razdoblje od 61. dana od datuma izdavanja računa o kojima je riječ do datuma stvarnog plaćanja tih računa, društvo A. izračunalo je zatezne kamate u skladu s člankom 7. stavkom 2. Zakona od 8. ožujka 2013., kojim se u poljski pravni poredak prenosi članak 3. stavak 5. Direktive 2011/7.

14 Društvo A. je u prilog svojem zahtjevu za kamate koji se temelji na tom članku 7. tvrdilo da je društvo P. jednostrano utvrdilo razdoblje plaćanja od 120 dana u obrascu ugovora priloženom dokumentaciji za nadmetanje objavljenoj na njegovoj internetskoj stranici. O tom se razdoblju ni u kojem trenutku nije pregovaralo, nego je ono posljedica vladajućeg položaja društva P. u tom ugovornom odnosu. Isto tako, sudjelovanje u postupku javne nabave podvrgnuto je uvjetima koje je društvo P. jednostrano utvrdilo, uključujući onaj o razdoblju plaćanja od 120 dana. Društvo A. je zbog svoje gospodarske situacije bilo prisiljeno sklopiti predmetne ugovore i nikada nije uspjelo postići dogovor s društvom P. na način da se to razdoblje smanji na 60 kalendarskih dana. U tim se okolnostima ne može smatrati da su takvu ugovornu odredbu ugovorne strane izričito ugovorile u smislu članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7.

15 Tajnik Sąda Rejonowy Katowice Wschód w Katowicach (Općinski sud Katowice – Istok u Katowicama) izdao je 26. siječnja 2022. platni nalog protiv društva P. kojim je u cijelosti prihvatio zahtjev društva A.

16 Društvo P. podnijelo je prigovor protiv tog naloga, osporavajući dio kamata izračunanih u skladu s člankom 7. Zakona od 8. ožujka 2013. s obzirom na to da su računi bili plaćeni u razdoblju plaćanja od 120 dana od dana njihova izdavanja, kako proizlazi iz ugovora o kojima je riječ. Prema mišljenju društva P., društvo A. prihvatilo je taj rok te je, nakon što je saznalo za dokumentaciju za nadmetanje i bilo odabrano, sklopilo više ugovora u kojima je potvrdilo navedeni rok. Taj rok ne može biti štetan za vjerovnika jer je on siguran da će prodati svoje usluge, ostvariti prihod i održati likvidnost.

17 Kako bi donio odluku u glavnom postupku, sud koji je uputio zahtjev smatra nužnim utvrditi je li razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana računajući od datuma izdavanja računa dužniku, predviđeno u ugovorima o kojima je riječ, utvrđeno u skladu s prvim uvjetom iz članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7, prema kojem svako razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana mora biti „izričito ugovoreno”.

18 Taj sud navodi, s jedne strane, da je društvo P. jednostrano utvrdilo ugovorne odredbe o kojima je riječ, uključujući onu koja se odnosi na razdoblje plaćanja od 120 dana. S druge strane, ističe da je jedini način osporavanja tih odredbi, ograničen na predmetne ugovore koji su sklopljeni nakon javne nabave, podnošenje tužbe predsjedniku Krajowe Izbe Odwoławcze (Nacionalna žalbena komisija, Poljska), koju društvo A. nije podnijelo.

19 Navedeni sud sklon je smatrati da prvi uvjet predviđen člankom 3. stavkom 5. Direktive 2011/7 nije ispunjen kada se odredba kojom se određuje razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana nalazi u ugovoru čije odredbe određuje isključivo jedna od ugovornih strana. Prema mišljenju istog suda, iako ugovorne odredbe načelno može odrediti jedna od strana koja ih unaprijed sastavlja ili koristi ugovorni obrazac, pri čemu ih druga strana samo prihvaća, poput unaprijed formuliranog standardnog ugovora, tim se člankom 3. stavkom 5. ipak isključuje mogućnost da se razdoblje plaćanja od 120 dana utvrdi na taj način. Budući da je takav rok izniman, vjerovnik bi barem trebao biti upoznat s razlozima zbog kojih ga dužnik želi utvrditi te bi trebao imati mogućnost iznijeti vlastite argumente da taj rok ne bude dulji od 60 kalendarskih dana.

20 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev smatra da okolnost da je pred nacionalnim tijelom moguće osporavati odredbu kojom se utvrđuje razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana u ugovoru sklopljenom nakon javne nabave nije dovoljna da bi se smatralo da je ispunjen prvi uvjet predviđen člankom 3. stavkom 5. Direktive 2011/7, s obzirom na to da bi takvo osporavanje dovelo do „suverene odluke subjekta koji se nalazi izvan samog ugovora” koja se odnosi na primjenjivo razdoblje plaćanja.

21 Naposljetku, taj sud smatra da je takvo tumačenje tog prvog uvjeta potkrijepljeno drugim uvjetom predviđenim u tom članku 3. stavku 5., na temelju kojeg izričito ugovaranje razdoblja plaćanja duljeg od 60 kalendarskih dana, odstupajući od općeg pravila prema kojem najdulje razdoblje plaćanja iznosi 60 kalendarskih dana, ne smije biti „posebno nepravedno prema vjerovniku u smislu članka 7. [te direktive]”. Prema mišljenju navedenog suda, kako bi se mogla provesti takva ocjena u pogledu predmetnih ugovora, gospodarska situacija koju treba uzeti u obzir jest ona vjerovnika u trenutku njihova sklapanja.

22 U tom kontekstu Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Općinski sud Katowice – Istok u Katowicama) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 3. stavak 5. Direktive [2011/7] tumačiti na način da se razdoblje plaćanja koje su poduzetnici izričito ugovorili, a koje je dulje od 60 kalendarskih dana, može odnositi samo na ugovore u kojima ugovorne odredbe nije formulirala isključivo jedna od ugovornih strana?”

Postupak pred Sudom

23 S obzirom na pisana očitovanja koja su podnijele stranke i zainteresirane osobe predviđene člankom 23. Statuta Suda Europske unije osobito u pogledu moguće kvalifikacije društva P. kao „javnog tijela” u smislu članka 2. točke 2. Direktive 2011/7, Sud je sudu koji je uputio zahtjev uputio zahtjev za informacije, pozivajući ga da potvrdi da je to društvo „poduzeće” u smislu članka 2. točke 3. te direktive i da pojasni kriterije koji su ga naveli na tu kvalifikaciju, kako bi se utvrdilo ulazi li predmet u glavnom postupku u područje primjene članka 3. stavka 5. navedene direktive, koji se odnosi na transakcije između poduzetnika, a ne u područje primjene članka 4. stavka 4. iste direktive, koji se odnosi na transakcije između poduzetnika i javnih tijela.

24 U svojem odgovoru, koji je Sud zaprimio 4. listopada 2023., sud koji je uputio zahtjev potvrdio je da je društvo P. „poduzeće” u smislu tog članka 2. točke 3.

O prethodnom pitanju

Dopuštenost

25 Njemačka vlada tvrdi da je zahtjev za prethodnu odluku nedopušten jer sud koji je uputio zahtjev nije u dovoljnoj mjeri dokazao da odluka koju mora donijeti u glavnom postupku ovisi o odgovoru na prethodno pitanje. Prema mišljenju te vlade, sud koji je uputio zahtjev svoju odluku čini ovisnom ne samo o tome je li razdoblje plaćanja od 120 dana utvrđeno u predmetnim ugovorima izričito ugovoreno u smislu članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7, nego i je li takvo razdoblje posebno nepravedno prema vjerovniku u smislu te odredbe, pri čemu se ipak ne izjašnjava u tom pogledu niti u svojem pitanju navodi to pravno pitanje.

26 U okviru suradnje između Suda i nacionalnih sudova koja je određena člankom 267. UFEU-a isključivo je na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da uvažavajući posebnosti predmeta koji se pred njim vodi ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koje postavlja Sudu. Slijedom toga, ako se postavljeno pitanje odnosi na tumačenje ili valjanost pravila prava Unije, ono je obuhvaćeno presumpcijom relevantnosti te je Sud načelno dužan donijeti odluku. Stoga je odbijanje Suda da odluči o takvom pitanju moguće samo ako je očito da zatraženo tumačenje ili ocjena valjanosti pravila prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi se mogao dati koristan odgovor na pitanje koje mu je postavljeno (vidjeti u tom smislu presude od 22. studenoga 2022., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Udaljavanje – medicinski kanabis), C-69/21, EU:C:2022:913, t. 41. i od 11. siječnja 2024., Inditex, C-361/22, EU:C:2024:17, t. 28. i 29.).

27 U ovom se slučaju sud koji je uputio zahtjev pita o tumačenju članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7, kako bi utvrdio može li se odredba koja se nalazi u ugovorima koje kvalificira kao standardizirane ugovore, a kojom je dužnik jednostrano odredio da je razdoblje plaćanja računa dugovanih na temelju tih ugovora 120 dana umjesto 60 dana predviđenih tom odredbom, kvalificirati kao „izričito ugovorena” u smislu navedene odredbe i kako bi odlučio o zahtjevu društva A. za plaćanje zateznih kamata na iznose dugovane na temelju navedenih ugovora.

28 Dakle, ovaj je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

Meritum

29 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 5. Direktive 2011/7 tumačiti na način da se izrazu „izričito ugovoreno” iz te odredbe protivi ugovorna odredba kojom je dužnik jednostrano odredio da je razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana.

30 U skladu s člankom 3. stavkom 5. Direktive 2011/7, države članice osiguravaju da razdoblje plaćanja utvrđeno u ugovoru ne bude dulje od 60 kalendarskih dana, osim ako nije što drugo izričito ugovoreno, te uz uvjet da to nije posebno nepravedno prema vjerovniku u smislu članka 7. te direktive.

31 Tim se člankom 3. stavkom 5. tako omogućava odstupanje od najduljeg razdoblja plaćanja od 60 kalendarskih dana koje se njime predviđa, pod dvama kumulativnim uvjetima. Takav rok mora, s jedne strane, biti „izričito ugovoren”. S druge strane, takvo ugovaranje roka ne smije biti „posebno nepravedno prema vjerovniku u smislu članka 7.” navedene direktive.

32 Budući da se navedenim člankom 3. stavkom 5. dopušta odstupanje od najduljeg razdoblja plaćanja od 60 kalendarskih dana utvrđenog u ugovoru, treba ga usko tumačiti (vidjeti po analogiji presudu od 13. lipnja 2024., D. (Konstrukcijski nedostatak motora), C-411/23, EU:C:2024:498, t. 26. i navedenu sudsku praksu).

33 Kad je riječ o prvom kumulativnom uvjetu, koji je predmet postavljenog pitanja, s obzirom na to da članak 3. stavak 5. Direktive 2011/7 ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica u pogledu utvrđivanja smisla i dosega izraza „što drugo izričito ugovoreno”, iz zahtjevâ za ujednačenu primjenu prava Unije kao i načela jednakosti proizlazi da taj smisao i doseg načelno trebaju imati autonomno i ujednačeno tumačenje u cijeloj Europskoj uniji, koje treba dati uzimajući u obzir ne samo tekst tog izraza nego i kontekst odredbe u kojoj se navedeni izraz nalazi, kao i ciljeve te odredbe i akta prava Unije kojeg je on dio (vidjeti u tom smislu presude od 9. srpnja 2020., RL (Direktiva o borbi protiv kašnjenja u plaćanju), C-199/19, EU:C:2020:548, t. 27. i od 1. prosinca 2022., X (Isporuke medicinskih proizvoda), C-419/21, EU:C:2022:948, t. 21.).

34 Iako se na temelju samog teksta članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7 ne može utvrditi može li se odredba kojom se određuje razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana i koja se nalazi u ugovoru čiji je sadržaj jednostrano i u cijelosti odredio dužnik kvalificirati kao „što drugo izričito ugovoreno” u smislu te odredbe, zahtjev izričitog ugovaranja ipak podrazumijeva da se, uzimajući u obzir svu ugovornu dokumentaciju i odredbe sadržane u tom ugovoru, može utvrditi da su stranke ugovora izrazile svoju suglasnost da budu vezane upravo odredbom kojom se utvrđuje najdulje razdoblje plaćanja koje odstupa od onog od 60 kalendarskih dana predviđenog navedenom odredbom.

35 Člankom 3. stavkom 5. Direktive 2011/7 tako se zahtijeva izražavanje suglasnosti volja tih stranaka prilikom sklapanja ugovora koje nadilazi samo izričito navođenje takvog razdoblja u ugovornoj odredbi, neovisno o tome je li ugovor u kojem se nalazi ta odredba, u cijelosti ili djelomično, standardni ugovor ili ugovor slične prirode.

36 Takav zahtjev može se ispuniti ne samo kada su stranke pojedinačno pregovarale o takvoj odredbi, nego i, osobito u okviru standardnog ugovora, kada je jedna od tih stranaka istaknula predmetnu odredbu u ugovornoj dokumentaciji na način da se jasno razlikuje od ostalih ugovornih odredbi, ističući tako njezinu odstupajuću prirodu i omogućujući tako drugoj strani da sklopi ugovor uz potpuno poznavanje činjenica.

37 To tumačenje članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7 u skladu je s općim ciljevima te direktive i s posebnim ciljem na kojem se ta odredba temelji.

38 Kao što to proizlazi iz članka 1. stavka 1. navedene direktive, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 12., njezin je cilj suzbijanje kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama i uspostava kulture brzog plaćanja kako bi se osiguralo pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta i tako povećala konkurentnost, posebno malih i srednjih poduzetnika (vidjeti u tom smislu presudu od 9. srpnja 2020., RL (Direktiva o borbi protiv kašnjenja u plaćanju), C-199/19, EU:C:2020:548, t. 35.).

39 Usto, iz uvodne izjave 13. iste direktive proizlazi da je njezin članak 3. stavak 5. izraz tih ciljeva jer se tom odredbom nastoji učinkovito zaštititi vjerovnika od dužnikovih kašnjenja u plaćanju utvrđivanjem razdoblja plaćanja koje ne prelazi 60 kalendarskih dana, od kojeg se može odstupiti samo ako su ispunjena u njemu navedena dva kumulativna uvjeta, na koje se podsjeća u točki 31. ove presude.

40 Naposljetku, valja podsjetiti na to da se, u skladu s člankom 3. stavkom 5. Direktive 2011/7, pri utvrđivanju razdoblja plaćanja duljeg od 60 kalendarskih dana koje proizlazi iz izričitog ugovaranja između vjerovnika i dužnika također treba poštovati drugi uvjet predviđen tom odredbom. Dakle, takvo ugovaranje roka ne smije biti „posebno nepravedno prema vjerovniku u smislu članka 7.” te direktive. Naime, iz uvodne izjave 28. navedene direktive proizlazi da se njome zabranjuje zlouporaba slobode ugovaranja na štetu vjerovnika. Stoga države članice moraju, u skladu s člankom 7. stavkom 1. iste direktive, predvidjeti da se očito nepoštena odredba ili ne primjenjuje ili da dovodi do tužbe za naknadu štete koju vjerovnik pretrpi zbog njezine primjene.

41 Na temelju članka 7. stavka 1. drugog podstavka točaka (a) do (c) Direktive 2011/7, kako bi se utvrdilo je li ugovorna odredba posebno nepravedna prema vjerovniku, treba uzeti u obzir sve elemente slučaja, uključujući svako očito odstupanje od dobre poslovne prakse i trgovačkih običaja, protivno dobroj vjeri i poštenom poslovanju, vrstu proizvoda ili usluge, a posebno ima li dužnik neki objektivan razlog za odstupanje od razdoblja plaćanja iz članka 3. stavka 5. Direktive 2011/7.

42 Iz potonjeg zahtjeva osobito proizlazi da, neovisno o mogućem vladajućem gospodarskom položaju dužnika u njegovu odnosu s vjerovnikom, učinkovita zaštita vjerovnika od dužnikove neopravdane uporabe ugovorne odredbe kojom se predviđa razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana ostaje u potpunosti zajamčena, iako je ta odredba posljedica izričitog ugovaranja koje ispunjava uvjete iz točaka 34. i 35. ove presude.

43 U ovom slučaju, podložno provjerama koje mora izvršiti sud koji je uputio zahtjev, društvo A. tvrdi, s jedne strane, da nikada nije moglo pregovarati o odredbi o razdobljima plaćanja od 120 dana koja se nalazila u obrascu ugovora priloženom dokumentaciji za nadmetanje koju je sastavilo društvo P. i, s druge strane, da su se predmetni ugovori mogli sklopiti tek nakon što je društvo A. prihvatilo uvjete koje je društvo P. jednostrano utvrdilo.

44 Na sudu koji je uputio zahtjev je da, s jedne strane, provjeri može li se, uzimajući u obzir svu ugovornu dokumentaciju i odredbe sadržane u tom ugovoru, utvrditi da su društva A. i P. izrazila svoju suglasnu volju da budu vezana upravo ugovornim odredbama kojima se predviđa razdoblje plaćanja koje odstupa od onog od 60 kalendarskih dana, kako je predviđeno člankom 3. stavkom 5. Direktive 2011/7. S druge strane, na tom je sudu da provjeri može li, uzimajući u obzir elemente iz

članka 7. te direktive, primjena potonjih odredbi predstavljati očitu zlouporabu u odnosu na društvo A. i, ovisno o slučaju, iz toga izvede zaključke koji su u tu svrhu predviđeni nacionalnim pravom.

45 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 5. Direktive 2011/7 treba tumačiti na način da se izrazu „što drugo izričito ugovoreno” protivi to da dužnik jednostrano odredi ugovornu odredbu kojom se određuje razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana, osim ako se može utvrditi, uzimajući u obzir svu ugovornu dokumentaciju i odredbe sadržane u tom ugovoru, da su stranke navedenog ugovora izrazile svoju suglasnost da budu vezane predmetnom odredbom.

Troškovi

46 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 3. stavak 5. Direktive 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama

treba tumačiti na način da se:

izrazu „što drugo izričito ugovoreno” protivi to da dužnik jednostrano odredi ugovornu odredbu kojom se određuje razdoblje plaćanja dulje od 60 kalendarskih dana, osim ako se može utvrditi, uzimajući u obzir svu ugovornu dokumentaciju i odredbe sadržane u tom ugovoru, da su stranke navedenog ugovora izrazile svoju suglasnost da budu vezane predmetnom odredbom.

Potpisi